

ՀԻՍՆ ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԱՏ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԹԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱԿԱՅԱՆ

ԿՈՒՆՏՆԵՍԱՅԻՆ ԽՐՃԻԹ-ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱՆԵՐԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԳՐԲՈՒՅԿ № 3

ՊՐՈՖ. Ի. Ի. ԿԱԼՈՒԳԻՆ

ԻՆՉՊԵՍ ԿԵՐԱԿՐԵԼ  
ՑՈՒԼԵՐԻՆ ՅԵՎ ԽՈՅԵՐԻՆ՝  
ԱՌԱՏ ՍԵՐՄՆԱՋԵՂՈՒԿ  
ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ



## ԽՐԾԻՑ-ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱԼՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒՅՑԱՆ

Հանրապետական Անասնաբուժական փորձակայանը խրճիթ-լաբորատորիաներին մեթոդական գործնական խորհուրդներով, անասնաբուժության և կերահայթայթման հարցերի վերաբերյալ ցուցմունքներով ոգնելու նպատակով Գյուղհրատի հետ կազմում և լույս է ընծայում մատչելի՝ գրքույկներ:

Գրքույկները մեծ մասամբ ունենալու յեն հրահանգների ընդլիժ, վորոնց մեջ լուսարանվելու յեն փորձեր կատարելու նպատակը, փորձերի կազմակերպման տեխնիկան և հետազոտական զիտողությունների հաշվառման ձևերը:

Յեթե կլինեն կոլտնտեսություններ և խրճիթ-լաբորատորիաներ, վորոնք ցանկութուն կունենան անասնապահության և կերահայթայթման հարցերի շուրջը նոր փորձեր ղնել և այդ ուղղությամբ հետազոտություններ կատարել, թող այդ մասին հայտենեն փորձակայանի կոլտնտեսական-փորձարկման բաժնին՝ անհրաժեշտ մեթոդական ցուցմունքներ ստանալու համար:

Սեր հասցեն՝ Յերևան, Հոգժողովատ, Նալբանդյան № 50, Հանրապետական Անասնաբուժական փորձակայանի կոլտնտեսական փորձարկման ըստրո:

## ՓՈՐՁԱՐԿՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

Գտնել այնպիսի կերաբաժին (ոացիոն), վորը կարող է նպաստել աչքի ընկնող տատաղրող ցուլերից և խոլերից առավելագույն քանակի սերմնահեղուկ (սպերմա) ստանալուն՝ ավելի մեծ թվով կովեր և վոջխարներ արհեստականորեն սերմնավորելու համար:

Նման տեսակի հետազոտությունները հիմքը դրել է Վ. Կ. Միլովանովը գլուղաանտեսական կենդանիների ալլիմատիզացիայի (կլիմայացման) և հիբրիդիզացիայի «Ասկանիա-Նովա» ինստիտուտում: Նրան հաջողվել է խոլերի եյակուլյատը՝ մեկ անգամ արտադրած սպերմայի քանակը 1—1,5 խորանարդ սանտիմետրից հասցնել մինչև 10—12 խոր. սանտիմետրի, իսկ մեկ որում կատարվող ծածկումների թիվը հասցրենել 5—6 անգամի, փոխանակ սովորական 2—3 ծածկումի:

1. ԿԵՐԱԲԱԺՆԵՐ՝ ԽՈՅԵՐԻՑ ԱՌԱՏ  
ՍԵՐՄԱՆԱԶԵՂՈՒԿ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԶԱՍԱՐ

Միլովանովը տոնմական խոյերի համար գուգավորման շրջանում սահմանել և կերայրման հետևյալ նորմաները.

100 կգ կենդանի քաշի համար խոյը պահանջում է կենսապահ կեր՝ 0,800 կգ ոսլային համարժեք կամ 1,36 կերային միավոր և 80 գ մարսելի սպիտակուց:

Արդյունավետ կեր՝ 1 խ սմ սերմնահեղուկ (սպերմա) ստանալու համար պահանջվում է 0,050 կգ ոսլային համարժեք կամ 0,085 կերային միավոր և 30 գ մարսելի սպիտակուց:

Հիմն լիով այդ գրույթների վրա՝ մենք կազմել ենք կերարաժիններ 100 կգ կենդանի քաշ ունեցող և 3, 4, 5, 6, 7, 8, և 9 խ սմ սերմնահեղուկ (սպերմա) արտադրող խոյերի համար:

100 կգ կենդանի քաշ ունեցող և 10 խ սմ սերմնահեղուկ արտադրող խոյի համար սահմանված կերարաժինը վերցրել ենք

Միլովանովից: Այդ կերարաժինը ցույց է տրված ներքևում կերարաժինի № 6 աղյուսակում:

Մենք կազմել ենք կերարաժիններ՝ սկզբած № 1-ից և վերջացրած № 5-ով:

Անա այդ կերարաժինները.

(Աղյուսակները տես Ներքին)

1308027  
ՄԱՐՏԻՆ

1-3584 gr

Սույի կենդանի քաշն է 100 կգ, սերմնահեղուկի քանակը՝ 3 խ սմ:

Պահանջվում է՝ կերի միավոր 1,615 կգ և մարսելի սպիտակուց՝ 150 գ

Կերաբաժին	Կգ	Կերի միավոր	Մարս. սպիտակուց
1. Սոս՝ լեռնածաղ գաղեռային	1,00	0,460	0,040
2. Վարսակ (չոր հատիկներ)	0,25	0,250	0,020
3. Կորեկ (չոր հատիկներ)	0,40	0,388	0,032
4. Քուսպ՝ բամբակի	0,25	0,290	0,080
5. Յերեսը քաշած կաթ	1,00	0,150	0,040
<b>Ընդամենը</b>		<b>1,538 կեր. միավ.</b>	<b>0,212 մարս. սպիտակ.</b>

Հ ա մ ե մ ա տ ու թ յ ու ն

Պահանջվում էր՝ կերի միավոր	1,615	մարս. սպիտակ.	0,150
Յրվում է՝	1,538	»	0,212
	-0,077		+0,062

Լրացուցիչ տալ՝ աղ . . . . . 10 գ  
Ճոսֆորաթթվային կալցիում՝ 10 »

Սույի կենդանի քաշն է 100 կգ, սերմնահեղուկը՝ 4,5 խ սմ.

Պահանջվում է՝ կերի միավոր 1,742 կգ և մարսելի սպիտակուց՝ 195 գ.

Կերաբաժին	Կգ	Կեր. միավոր	Մարս. սպիտակուց
1. Սոս՝ լեռնածաղ գաղեռային	1,00	0,460	0,040
2. Վարսակ (չոր հատիկներ)	0,4	0,436	0,032
3. Կորեկ	»	0,388	0,032
4. Քուսպ՝ բամբակի	0,25	0,290	0,080
5. Յերեսը քաշած կաթ	1,00	0,150	0,040
<b>Ընդամենը</b>		<b>1,724</b>	<b>0,224</b>

Հ ա մ ե մ ա տ ու թ յ ու ն

Պահանջվում էր՝ կերի միավոր	1,742	մարս. սպիտակ.	0,195
Կերաբաժնում տրվում է	1,724	»	0,224
	-0,018		+0,029

Լրացուցիչ տալ՝ աղ . . . . . 10 գ  
Ճոսֆորաթթվային կալցիում՝ 10 »

Մոյի կենդանի քաշն ե 100 կգ, սերմնա-  
հեղուկը՝ 6 խ սմ:

Մոյի կենդանի քաշն ե 100 կգ, սերմնա-  
հեղուկը՝ 7,5 խ սմ:

Պահանջվում է՝ կերի միավոր 1,870 կգ  
և մարսելի սպիտակուց՝ 0,240 գ:

Պահանջվում է՝ կերի միավոր 1,997 կգ  
և մարսելի սպիտակուց՝ 0,285 գ:

Կերաբաժինը	Կգ	Կերի միավ.	Մարսելի սպիտակ.
1. Սոս-լեռնամար-			
քաղտնային . . . . .	1.0	0.460	0.040
2. Վարսակ . . . . .	0.4	0.436	0.032
3. Կորեկ . . . . .	0.4	0.338	0.032
4. Գուսպ՝ բամբակի	0.25	0.290	0.080
5. Յերեսը քաշած			
կաթ . . . . .	1.90	0.285	0.076
<hr/>			
Ընդամենը 1	1.859		0.260

Կերաբաժինը	Կգ	Կերի միավ.	Մարսելի սպիտակ.
1. Ռոտ՝ լեռնամար-			
գազեանի . . . . .	1.2	0.552	0.048
2. Վարսակ (չոր հա-			
տիկներ) . . . . .	0.4	0.436	0.032
3. Կորեկ . . . . .	0.4	0.338	0.032
4. Գուսպ՝ բամբակի	0.4	0.464	0.132
5. Յերեսը քաշած			
կաթ . . . . .	1.1	0.165	0.044
<hr/>			
Ընդամենը		2.005	0.288

Հ ա մ ե մ ա տ ու թ յ ու ն

Պահանջվում էր՝	1,870	0,240
Տրվում է՝	1,859	0,260
	-0.011	+0.020

Հ ա մ ե մ ա տ ու թ յ ու ն

	2,005	-0.288
	1,997	-0.285
	-0.008	+0.008

Լրացուցիչ տալ՝ աղ . . . . . 10 գ  
Ֆոսֆորաթթվային կալցիում՝ 10 »

Լրացուցիչ տալ՝ 1 հավի ձու  
10 գրամ աղ  
10 գրամ ֆոսֆորաթթվային  
կալցիում:

Խոյի կենդանի քաշն ե 100 կգ, սերմնահեղուկը՝ 9 խ սմ:

Պահանջվում ե	Համեմատություն		
Պերե միավոր	2,125	2,187	0,320
Մարտելի սպիտակուց	0,330	-2,125	-0,330
		-0,062	-0,010
Կերարժեքում	Կգ	Կեր. միավոր	Մարս. սպիտակուց
1. Խոս՝ կենսաճար-գաղեանի	1,4	0,644	0,056
2. Վարսակ (չոր հա-ախ)	0,4	0,436	0,032
3. Կորեկ	0,4	0,383	0,032
4. Քուսպ՝ բամբակի	0,4	0,464	0,132
5. Յերեսը քաշած կաթ	1,7	0,225	0,068
<b>Ընդամենը</b>		<b>2,187</b>	<b>0,320</b>

Համեմատություն

Պահանջվում ե	2,125	-0,330
Տրվում ե	2,187	-0,320
	-0,062	+0,010

Կրացուցիչ տալ՝

2 հավի ձու	0,01	և	0,01
10 գրամ աղ			
10 » ֆոսֆորաթթվային կալցիում			

Խոյի կենդանի քաշն ե 100 կգ, սերմնահեղուկը՝ 10 խ սմ:

ՄԻՆՈՎԱՆՈՎԻ ԱՌԱՋԱՐԿԱՄ ԿԵՐԱԲԱԺԻՆԸ

1. Խոտ՝ տափաստանային . . . 1,4 կգ
2. Վարսակ . . . . . 0,4 »
3. Կորեկ . . . . . 0,4 »
4. Քուսպ արևածաղկի . . . . . 0,4 »
5. Գազար (սեղանի, խոշոր) . . . 0,5 »
6. Յերեսը քաշած կաթ . . . . . 2,0 »
7. Հավի ձու . . . . . 3 հատ
8. Աղ . . . . . 10 գ
9. Ֆոսֆորաթթվային կալցիում . . 10 գ

Քուսպը, կաթը և հավի ձուն կերաբաժնի մեջ մտցվում են վորպես սպիտակուցի աղբյուր, կորեկը՝ վորպես մի կեր, վորն առանձնահատուկ ազդեցություն ե գործում սեռական օրգանների գործունեյության վրա, գազարը՝ վորպես վիտամինների աղբյուր: Յեթե տնտեսության մեջ գազար կա, պարտադիր ե անպայման 0,5 կգ մտցնել ռացիոնի մեջ: Յեթե գուգավորումն անց ե կացվում արոտային շրջանում, միանգամայն ոգտակար ե կերաբաժ-

նի մեջ մտցնել նաև կանաչ խոտ, վոր նպաստում է արտադրող խոյի ախորժակի լավանալուն, հարուստ է վիտամիններով և կարող է փոխարինել գազարին:

Այն շրջաններում, վորտեղ գժվար է վարսակ գտնել, կարելի յե նրա փոխարեն կերարժափնի մեջ մտցնել գարի: Խոյն ինքնակամ այդպիսի առատ կերարժափնը չի ուտում, դրա համար ել ուժեղ կերերը տրվում են փոքր բաժիններով՝ ձեռքով: Կաթը և ձուն (հում դրուժյամբ) իր մանրացրած կճեպի հետ լցնել խոյի բերանը՝ շժի միջոցով:

Կերակրումը պետք է լինի միանգամայն անհատական:

### ՈՐՎԱ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՐԳԸ

Առավոտյան ժամը 5-ին տրվում է ուժեղ կերերի  $\frac{1}{3}$  մասը, կաթի և ձվի՝  $\frac{1}{2}$  մասը և մի քիչ խոտ:

Ժամը 7-ին, 8  $\frac{1}{2}$ -ին, 10-ին, 11  $\frac{1}{2}$ -ին և 13-ին կատարվում են ծածկումներ:

Յուրաքանչյուր ծածկումից հետո խոյին

տալիս են փոքր բաժիններով ուժեղ կեր, իսկ դրանից հետո թողնում են արածելու: Վերջին ծածկումից հետո շրում են և տալիս են ուժեղ կեր, կաթի և ձվի մնացած մասը, խոտի  $\frac{1}{3}$ -ը և խոյին նորից բաց են թողնում արոտ:

Գիշերը տրվում է մնացած խոտը, գազարը տրվում է ուժեղ կերերի հետ միասին:

Խոյի սերմնահեղուկի արտադրանքի և սեռական գործունեությունից մյուս վրա առանձնապես դրական ազդեցություն է թողնում ամենուրյա արոտը: Անհրաժեշտ է, վորպեսզի խոյը զուգավորման գնա արոտից անմիջապես հետո. այդ բարձրացնում է խոյի սեռական ակտիվությունը, սերմնահեղուկի քանակն ու վորակը:

Խոյին հարկավոր է նախապատրաստել զուգավորման շրջանին, այդ պատրաստումին սկսելով զուգավորման շրջանից  $1\frac{1}{2}$  ամիս առաջ, աստիճանաբար անցնելով լրիվ կերարժափն տալուն, սկսելով № 1 կերարժափնից և վերջացնելով № 6-ով, այսինքն՝

յուրաքանչյուր 7 որից հետո անցնել հա-  
ջորդ կերպը թմին:

Յուրաքանչյուր 3 որը մեկ անգամ պետք  
է ծածկում կատարել արհեստական հեշտո-  
ցի վրա, չափել սերմնահեղուկի քանակը և  
հետագոտել նրա սպերմալի վորակը:

Յեթե մի շաբաթվա (7 որվա) ընթաց-  
քում կերպը թմի ավելացման համապա-  
տասխան սերմնահեղուկի քանակը չի ավե-  
լանում, կերպը թմի հետագա ավելացումը  
պիտի դադարեցնել, վորպեսզի խոյը  
չճարպակալի:

## 2. ԿԵՐԱԲԱԺԻՆՆԵՐ՝ ԱՐՏԱԴՐՈՂ ՑՈՒԼԻՑ ԱՌԱՏ ՍԵՐՄՆԱՀԵՂՈՒԿ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Արտադրող ցուլերի սերմնահեղուկն  
(եյակուլյատ) առատացնելու վերաբերյալ  
մինչև այժմ փորձեր չեն կատարվել, ուստի  
անհրաժեշտ է դնել հատուկ փորձեր:

Իբրև լեյակետ կարող են ծառայել Սիբի-  
րի Անասնապահական Գիտահետազոտական  
Ինստիտուտի նորմաները. ըստ այդ նորմա-

ների, 1000 կգ կենդանի քաշ ունեցող ցուլը  
հանգիստ ժամանակ կենսապահ կեր է  
պահանջում՝ 10 կերալին միավոր և 0,7 կգ  
մարսելի սպիտակուց:

Ցուլը զուգավորման շրջանում (առանց  
ֆիզիկական աշխատանքի) պահանջում է  
12,0 կեր. միավոր և 1,0 կգ մարս. սպիտա-  
կուց: Հետևապես ցուլը միջին հաշվով 4,5  
լս սև սերմնահեղուկ արտադրելու համար  
պահանջում է  $12,0 - 10,0 = 2$  կ. միավ. և  
 $1,0 - 0,7 = 0,3$  մ. սպիտակուց:

Հենց այդ թվերն էլ մենք դնում ենք  
ցուլի համար կազմված կերաբաժինների  
հիմքում՝ հուլյս ունենալով նրանցից ստա-  
նալ 9, 13,5, 18, 22,5 և 27 լս սև սերմնահե-  
ղուկ (եյակուլյատ):

Ահա այդ ռացիոնները:

(Ազյուստկները նոր եջերթո)



Ցուլի կենդանի քաշն է 1000 կգ, սերմ-  
նահեղուկը՝ 4,5 խ սմ.

պահանջվում է

Կերի միավոր 12,0  
Մարս սպիտակուց 1,0

Կերաբաժիձը	Կգ	Կեր. միավ.	Մարս. սպիտակուց
1 Խոտ՝ լեռնամար- դազեանի	9,5	4,89	0,83
2 Վարսակ (չոր հա- տիկ)	3,0	4,99	0,38
3 Կորեկ	2,5	2,43	0,20
4 Բամբակի զուսոյ	0,75	0,87	0,25
5 Կերի ճակնդեղ	2,5	0,25	—
6 Արևածաղկի սե- լոս	5,0	1,08	0,03

Ընդամենը՝ 12,07 1,24

Հ ա մ ե մ ա տ ս ու թ յ ու ն

12,07 1,01  
-12,00 1,50  
+0,07 +0,01

Լրացուցիչ տալ՝ մեկ հավի ձու  
50 գ աղ  
50 գ ֆոսֆորաթթվային  
կալցիում.

Ցուլի կենդանի քաշն է 1000 կգ, սերմ-  
նահեղուկը՝ 9 խ սմ.

Պահանջվում է՝ կերի միավոր 14,0,  
մարսելի սպիտակուց 1,2 կգ

Կերաբաժիձը	Կգ	Կեր. միավ.	Մարս. սպիտակուց
1. Խոտ՝ լեռնամար- դազեան.	9,5	4,89	0,83
2. Վարսակ (չոր հա- տիկ)	5,0	4,99	0,88
3. Կորեկ	2,5	2,43	0,20
4. Բամբակի զուսոյ	0,75	0,87	0,25
5. Կերի ճակնդեղ	2,5	0,25	—
6. Յեզիպապոբենի սելոս	5,0	1,08	0,03

1-355849

Ընդամենը 14,01 1,24

Հ ա մ ե մ ա տ ս ու թ յ ու ն

14,01 1,24  
14,00 1,20  
+ 0,01 + 0,04

Լրացուցիչ տալ՝  
Յերկու ձու 0,1 0,04  
50 գրամ աղ  
50 » ֆոսֆորաթթվային կալ-  
ցիում.

Յուլի կենդանի քաշն է 1000 կգ, սերմ-  
նահեղուկը՝ 13,5 խ սւ:

## պահանջվում է

	Կերի մեավոր	16,0	
	Մաքսիլ սպիտակուց	1,6	
Կերաբաժինը	Կգ	Կերի մեավոր	Մաքս. սպիտակուց
1. Խոտ՝ լեռնամար- դազեան.	9,5	4,39	0,38
2. Վարսակ (հա- տիկ)	5,0	4,99	0,38
3. Կորեկ	2,5	2,43	0,20
4. Բամբակի ջուսպ	1,0	1,16	0,33
5. Յեզիպտացորենի սիլոս	5,0	1,08	0,03
6. Կերի ձահնդեղ	5,0	0,60	0,01
7. Ցորենի թեփ	1,75	1,38	0,16
8. Արյան ալյուր	0,1	0,10	0,05
<b>Ընդամենը՝</b>	<b>16,13</b>		<b>1,54</b>

Հ ա մ ե մ ա տ ու թ յ ու ն

16,13	1,54
-16,00	1,60
<b>+ 0,13</b>	<b>-0,06</b>

Լրացուցիչ տալ՝

ձու 4	0,03	0,02	
50 գրամ աղ			
50 » ֆոսֆորաթթվային			կալ-
ցիում:			

Յուլի կենդանի քաշն է 1000 կգ, սերմ-  
նահեղուկը՝ 18 խ սւ.

## պահանջվում է

	Կերի մեավոր	18,0	
	Մաքսիլ սպիտակուց	1,76	
Կերաբաժինը	Կգ	Կերի մեավոր	Մաքս. սպիտակուց
1. Խոտ՝ լեռնամար- դազեան.	9,5	4,39	0,38
2. Վարսակ (չոր հա- տիկ)	5,0	4,99	0,38
3. Կորեկ	2,5	2,43	0,20
4. Բամբակի ջուսպ	1 2/3	0,76	0,22
5. Ցորենի թեփ	5,0	3,96	0,56
6. Կերի ձահնդեղ	5,0	0,60	0,01
7. Արեածողիկ սի- լոս	5,0	1,08	0,03
<b>Ընդամենը՝</b>	<b>18,21</b>		<b>1,78</b>

Հ ա մ ե մ ա տ ու թ յ ու ն

18,21	1,78
18,00	1,76
<b>+0,21</b>	<b>+0,02</b>

Լրացուցիչ տալ՝

6 հատ հավի ձու	0,15	00,3
50 գրամ աղ		
50 » ֆոսֆորաթթվային		կալցիում.

Շուրի կենդանի քաշն է 1000 կգ, սերմ-  
նանկղուկը՝ 22,5 խ սմ:

պահանջվում է

Կերի միավոր 20  
Մարսելի սպիտակուց 2,2

Կերարժիներ	կգ	Կերի միավոր	Մարս սպիտակուց
1. Նստ լեռնամար- զագետն.	9,5	4,39	0,38
2. Վարսակ (չոր հա- տիկ)	5,0	4,99	0,38
3. Բամբակի բուսոյ	1,0	1,16	0,33
4. Ցորենի թեփ	5,0	3,96	0,56
5. Կերի ճակնգեղ	5,0	0,60	0,01
6. Յեղիպտացորենի սիլոս	2,0	0,43	0,01
7. Արյան սլյուր	0,2	0,20	0,11
<b>Ընդամենը՝</b>		<b>20,07</b>	<b>2,14</b>

Հ ա մ ե մ ա ա ու թ յ ու ն

— 20,07	2,14
— 20,00	2,20
<b>— 0,07</b>	<b>— 0,06</b>

Լրացուցիչ՝

3 հատ հավի ձու 0,07 0,04  
50 գրամ աղ  
50 » ֆոսֆորաթթվային կալցիում.

Շուրի կենդանի քաշն է 1000 կգ, սերմ-  
նանկղուկը՝ 27 խ սմ:

պահանջվում է

Կերի միավոր 22,0  
Մարսելի սպիտակուց 2,5

Կերարժիներ	կգ	Կերի միավոր	Մարս սպիտակուց
1. Նստ լեռնամար- զագետն.	9,5	4,39	0,38
2. Վարսակ (չոր հա- տիկ)	5,0	4,99	0,38
3. Կորեկ	4,5	4,34	0,36
4. Բամբակի բուսոյ	12/3	1,94	0,55
5. Ցորենի թեփ	5,0	3,96	0,56
6. Կերի ճակնգեղ	5,0	0,60	0,01
7. Յեղիպտացորենի սիլոս	5,0	1,08	1,01
8. Արյան սլյուր	0,2	0,20	0,11
9. Յերեսը քաշած կաթ	4,0	0,60	0,16
<b>Ընդամենը՝</b>		<b>22,10</b>	<b>2,64</b>

Հ ա մ ե մ ա ա ու թ յ ու ն

22,0	2,5
2,1	2,54
<b>0,1</b>	<b>0,04</b>

Լրացուցիչ՝

աղ  
10 հատ հավի ձու 0,09 0,06  
50 գրամ աղ  
50 » ֆոսֆորաթթվային կալցիում.

Յուզին նոր կերաբաժնով կերակրելը կա-  
տարել աստիճանաբար՝ մի տասնորյակի  
ընթացքում:

Յեթե մի տասնորյակի ընթացքում, կե-  
րաբաժնի սննդանյութերի ավելացման հա-  
մապատասխան, սերմնահեղուկի քանակը չի  
բարձրանում, կերաբաժնի հետագա ավելա-  
ցումը պետք է դադարեցնել:

Յուզի ուժեղ կերակրմանն անսպասան-  
պետք է զուգընթացի ուժեղ և տևական  
զրոսանք (մացիոն), առանց վորի ցուլը  
կսկսի ճարպակալել և նրա սեռական կա-  
րողությունը (պոտենցը) կթուլանա:

Յուզն որվա և տարվա մեծագույն մասը  
պետք է գտնվի արոտում:

Վորպես հարկադրական զրոսանք, թույ-  
լատրվում է ցուլին որական 2—3 ժամ  
տեղդություն մթնադործել թեթև աշխա-  
տանքներում (լծելով): Ծանր աշխատանքը  
կարող է թուլացնել նրա սեռական կարող-  
ությունը:

Յուզի ծածկումների թիվը պետք է վո-  
րոշվի միանգամայն անհատականորեն,  
հիմնվելով նրա ծածկումների ժամանակ կա-

տարված մշտական դիտողությունների,  
սերմնահեղուկի (եյակուլյատի) չափի և  
սպերմայի վորակի վրա:

Յուզի ծածկումների ժամկետների և կե-  
րակրման կարգի վերաբերյալ դեկավարվել  
նույն զրույթներով, վորոնք ցույց արվե-  
ցին խոյերի վերաբերյալ:

Քուսպը, կաթը, հավի ձուռն և արյան  
ալյուրը կերաբաժնում նախատեսված են  
վորպես սպիտակուցի աղբյուր, վարասակը և  
կորեկն առանձնահատուկ ազդեցություն են  
գործում սեռական որդանների գործունե-  
ություն վրա, իսկ արոտի կանաչը, սիր-  
սը՝ վորպես վիտամինների աղբյուր:

Գաղաբը ցուլերի կերարաժնում չի  
մտցված այն նկատառումով միայն, վոր  
տնտեսություն մեջ կարող է չլինել, իսկ  
յեթե տնտեսությունում կա, պետք է որա-  
կան տալ մինչև 5 կգ, համապատասխան  
քանակություն պակսեցնելով մյուս հյուսթա-  
լի կերերը:

Յեթե վորոշ շրջաններում վարասեկ  
զտնել հնարավոր չէ, կարելի չէ այն վո-  
րարինել մասամբ կորեկով և մասամբ ել  
գարով:

Խօսք, սիրտը, կանաչը տրվում է  
առանց նախապատրաստելու: Վարակը  
տրվում է նույնությամբ կամ ազալուց  
հետո: Կորեկը, քուսպը (ինչպես և գարին)  
տրվում են մանրացնելուց հետո: Թեփը,  
ինչպես և մյուս խտացրած կերերը՝ քիչ  
խոնավացնելուց հետո:

Արյան այլուրը տրվում է խտացրած  
կերերի հետ: Կերի ճակնդեղը պետք է տալ  
լավ լվացված և արմատակտրիչով մանրաց-  
ված դրությամբ:

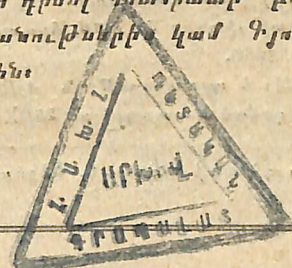
Հավի ձուն իր կեղևով, հոսմ դրությամբ  
պետք է լավ մանրացնել, խառնել կաթի  
հետ և շոով լցնել ցուլի բերանը:

Սերմնանեղուկի քանակի ավելացման  
վերաբերյալ փորձերն սկսելուց առաջ ան-  
հրաժեշտ է առաջին տասնորյակի լնթաց-  
քում վորոշել սերմնանեղուկի քանակու-  
թյունը և փորակը, թանձրությունը, ակտի-  
վությունը, հագեցվածությունը և այլ հատ-  
կությունները: Փորձ զննել միայն այն  
ցուլերի և խոյերի վրա, փորոնց սերմնա-  
հեղուկը միանգամայն լավորակ է:

Սույն փորձարկումը կատարելիս կու-  
տնտեսական փորձարարներին հասնարար-  
վում է ազտագործել հետևյալ գրականու-  
թյունը:

1. Վ. Կ. Մրդովանով. — Կովերի և վոչխարնե-  
րի արհեստական սերմնավոր-  
ման մասին
2. ԽՍՀՄ Հողօրկոտատի հրահանգը՝ 1936  
թվին խոշոր յեղճաբալոթ ա-  
նասունների և վոչխարների ար-  
հեստական սերմնավորում անց-  
կացնելու մասին
3. Շ. Գաղիաձի, Ո. Սելիվանով, Շ. Գեմնե-  
խան. — Կովերի ու վոչխարների արհես-  
տական սերմնավորումը

Գրականությունը ձեռք բերելու  
համար դիմել Պետհրատի բոլոր  
գրասխանութների կամ Գյուղ-  
հրատին:



Գառ. Խմբագրեր՝ Ս. Իսահակյան, Ն. Մալաթյան  
Քարգճ. Մ. Ավետիսյան

Մրբագրիչ՝ Գառ. Հակոբյան

Կլավիտի լիտոգր Ո 1116, հրատ. Ո 371, պատվեր Ո 660  
տիրած 1500.

Հանձնվել է արտագրության 4/IX 1936 թ.

Մատրագրված է ապագրելու 25/IX 1936 թ.

---

Գյուղհրատի տպարան, Յերևան, Նալբանդյան Ո 11

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0928053

10 ОКТ. 1936 660

20 лист

1  
3584



ПРОФ. И. И. КАЛУГИН

Как кормить быков-производителей и  
баранов для получения максимальной  
спермопродукции

Сельхозгиз

1936

Ереван